

SUSRETI PEDAGOGA

Nacionalni naučni skup

Filozofski fakultet u Beogradu
29. i 30. septembar 2017.

VasPITANJE danas

Zbornik radova

1838

Izdavači

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Institut za pedagogiju i andragogiju
Čika Ljubina 18-20, Beograd

Pedagoško društvo Srbije
Terazije 26, Beograd

Urednici

dr Milan Stančić
dr Aleksandar Tadić
dr Tamara Nikolić Maksić

Recenzenti saopštenja

Prof. dr Šefika Alibabić
Prof. dr Radovan Antonijević
Doc. dr Biljana Bodroški Spariosu
Prof. dr Miomir Despotović
Doc. dr Saša Dubljanin
Prof. dr Emina Hebib
Doc. dr Aleksandra Ilić Rajković
Prof. dr Branka Knežić
Prof. dr Živka Krnjaja
Doc. dr Ivana Luković
Doc. dr Maja Maksimović
Prof. dr Nataša Matović
Doc. dr Vladeta Milin

Doc. dr Zorica Milošević
Doc. dr Jovan Miljković
Doc. dr Lidija Miškeljin
Prof. dr Kristinka Ovesni
Prof. dr Violeta Orlović Lovren
Prof. dr Dragana Pavlović Breneselović
Prof. dr Aleksandra Pejatović
Prof. dr Lidija Radulović
Prof. dr Vera Spasenović
Doc. dr Zorica Šaljić
Prof. dr Jelena Vranješević
Prof. dr Nataša Vujisić Živkov

Tehnički urednici

dr Milan Stančić
dr Aleksandar Tadić
dr Tamara Nikolić Maksić

Prelom i dizajn korica

Aleksa Eremija

ISBN 978-86-80712-09-3

Odeljenje za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu i Pedagoško društvo Srbije organizovali su u okviru Susreta pedagoga nacionalni naučni skup sa temom „VasPITANJE danas“. Cilj naučnog skupa je da se kritički preispitaju aktuelna pitanja, dileme i problemi i da se razmene najnovija naučna saznanja o vaspitanju.

Programski odbor skupa

dr Dragana Pavlović Breneselović, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Nataša Vujisić Živković, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Radovan Antonijević, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Živka Krnjaja, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Snežana Medić, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Šefika Alibabić, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Miomir Despotović, redovni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Vera Spasenović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Emina Hebib, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Nataša Matović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Jelena Vranješević, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandra Pejatović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Lidija Radulović, vanredni profesor, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Biljana Bodroški Spariosu, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Lidija Miškeljin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Zorica Šaljić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Milan Stančić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Saša Dubljanin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandar Tadić, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Aleksandra Ilić Rajković, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Ivana Luković, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Vladeta Milin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
Nataša Stojanović, predsednica Pedagoškog društva Srbije
Biljana Radosavljević, potpredsednica Pedagoškog društva Srbije
dr Miroslav Pavlović, Pedagoško društvo Srbije
Nevenka Kraguljac, Pedagoško društvo Srbije

Organizacioni odbor skupa

dr Ivana Luković, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
dr Vladeta Milin, docent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
MA Nevena Mitranić, doktorand Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
MA Dragana Purešević, doktorand Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu
MA Maša Avramović, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
MA Mirjana Senić Ružić, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
MA Nataša Nikolić, asistent, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu
MA Bojana Stojanović, sekretar Pedagoškog društva Srbije
MA Jelena Jovanović, Pedagoško društvo Srbije
Aleksa Eremija, tehnički urednik, urednik sajta Pedagoškog društva Srbije
Slovenka Simić, Pedagoško društvo Srbije
Dragana Spasojević, Pedagoško društvo Srbije
Irena Mučibabić, Pedagoško društvo Srbije
Slavica Ilić, Pedagoško društvo Srbije
Klub studenata pedagogije, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Napomena. Naučni skup je realizovan u okviru projekta Instituta za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu „Modeli procenjivanja i strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja u Srbiji“ (br. 179060, 2011-2017) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i Razvojnog plana Pedagoškog društva Srbije.

Sadržaj

Uvodna saopštenja	1
Nikola Potkonjak: NEDOPUSTIVA I NEPRIHVATLJIVA JEDNOSTRANOST STRATEGIJE RAZVOJA OBRAZOVANJA U SRBIJI DO 2020. GODINE	2
Emina Hebib, Vera Spasenović i Zorica Šaljić: FUNKCIJA(E) ŠKOLE: VASPITANJE I/ILI OBRAZOVANJE.....	10
Aleksandar Tadić i Biljana Bodroški Spariosu: VASPITANJE KAO ODGOVOR NA IZAZOVE SAVREMENOG DOBA.....	19
Lidija Miškeljin: U KAKVO VASPITANJE VERUJEMO.....	26
 Vaspitni potencijali sistema obrazovanja i vaspitanja	32
Dragana Pavlović Breneselović: ČIME VRTIĆ VASPITAVA: SEGREGACIJA NASPRAM PARTICIPACIJE	33
Isidor Graorac: VASPITANJE (I SVAKODNEVNI ŽIVOT) DANAS.....	40
Lidija Radulović: VASPITANJE U KONTEKSTU – DVE SLIKE	44
Sandra Backović i Ljiljana Dragutinović: O LIČNOM STAVU I ZAJEDNIČKIM VREDNOSTIMA U PREDŠKOLSKOM VASPITANJU	50
Nevenka Kraguljac i Ljiljana Sapundžić: ULOGA ŠKOLE U PODIZANJU VASPITNE FUNKCIJE PORODICE.....	56
Nataša Matović: ZASTUPLJENOST RAZLIČITIH VRSTA ISTRAŽIVANJA U PEDAGOGIJI	60
Aleksandra Pejatović: VASPITANJE U KONTEKSTU UČENJA U ODRASLOM DOBU	66
Danica Vasiljević-Prodanović: VASPITANJE I OBRAZOVANJE MALOLETNIH PRESTUPNIKA U ZAVODSKIM USLOVIMA.....	71
Gorica Lukić: NASTAVA EKOLOŠKOG VASPITANJA I OBRAZOVANJA U OSNOVNOJ ŠKOLI.....	77
 Ostvarivanje vaspitne funkcije kroz participaciju	82
Radovan Antonijević: MOGUĆNOSTI UNAPREĐENJA INTELEKTUALNOG VASPITANJA U ŠKOLSKOM KONTEKSTU KROZ PROBLEMSKU NASTAVU.....	83
Maša Avramović: PITANJA DEČJE PARTICIPACIJE U PRAKSI VRTIĆA.....	88
Vanja Jovanović: PARTICIPACIJA DECE U UČENJU ENGLESKOG JEZIKA U PREDŠKOLSKOM UZRASTU: IZMEĐU DOGME I POST-ISTINE.....	94
Marina Ocokoljić: SOCIOMETRIJSKI STATUS UČENIKA SA TEŠKOĆAMA U POČETNOM ČITANJU I PISANJU U MLAĐIM RAZREDIMA	100
Marija Bulatović i Milan Stančić: KO-REGULISANO UČENJE I PROMENE ODNOSA U UČIONICI: PRIMER JEDNOG PROGRAMA	105
Dragana Purešević: DIJALOG KAO (VAS)PITANJE DANAS	111
Gordana Đorđević i Tatjana Ristivojević: VAS-PITANJE U ZAJEDNICI KOJA UČI	117
Zorica Milošević: PRILOG RAZUMEVANJU VASPITNE STVARNOSTI PORODICE SA ADOLESCENTOM	121

Irena Stojković, Zagorka Markov i Marija Jelić: KORELATI OPAŽANJA SARADNJE IZMEĐU RODITELJA I VASPITAČA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA.....	127
Sanja Pucarević: PARTICIPACIJA RODITELJA U JAVNOM OBRAZOVANJU KROZ KONSULTATIVNE FOKUS GRUPE	133
Slavica Delibašić: ULOGA PEDAGOGA U UNAPREĐIVANJU SARADNJE SA PORODICOM U VRTIĆU	138
Jelena Bogojević: PROFESIONALNA ORIJENTACIJA U OSNOVNOJ ŠKOLI: PRIMER PROGRAMA	145
Ljiljana Grujić: VASPITANJE I SLOBODNO VREME UČENIKA IZMEĐU TEORIJE I PRAKSE....	150
Nevena Živković: VANNASTAVNE AKTIVNOSTI SREDNJOŠKOLACA: PRIMER SEKCIJE CRVENOG KRSTA.....	155
Nataša Duhanaj i Milica Vasiljević Blagojević: AKTIVNOSTI SLOBODNOG VREMENA UČENIKA OSNOVNE ŠKOLE	161
Svetlana Spasić i Dragan Grujić: UNAPREĐIVANJE KOMPETENCIJA NASTAVNIKA U OBLASTI ZAŠTITE UČENIKA OD NASILJA, ZLOSTAVLJANJA I ZANEMARIVANJA.....	168
Kultura i vaspitanje	173
Živka Krnjaja: VASPITANJE IGROM I UMETNOŠĆU: KAKO OD KRSTAVCA NAPRAVITI SUNČEVU SVETLOST.....	174
Nevena Mitranić: POVRATAK U BUDUĆNOST – AKTUELNOST IDEJA VIĆENTIJA RAKIĆA O VASPITANJU IGROM I UMETNOŠĆU	179
Simka Vukojević: OBRAZOVNA ULOGA MUZEJA.....	185
Hajdana Glomazić: VASPITNE MOGUĆNOSTI MASOVNIH MEDIJA	190
Ljiljana Stankov: PRIMENA IKT U VASPITNO-OBRAZOVNOM RADU: IZAZOVI ZA VASPITAČE	195
Milijana Lazarević i Marija Malović: INSTITUCIONALIZACIJA DETINJSTVA U SAVREMENOM DRUŠTVENOM KONTEKSTU	200
Katarina Glomazić: PERCEPCIJA MLADIH O ULOZI RODITELJA NA SOCIJALNIM MREŽAMA: KONTROLA ILI RODITELJSTVO	205
Indeks ključnih reči u saopštenjima	210

PRILOG RAZUMEVANJU VASBITNE STVARNOSTI PORODICE SA ADOLESCENTOM⁵²

Zorica B. Milošević⁵³
Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Apstrakt

U ovom radu analizirali smo procenu porodičnog funkcionisanja, koju smo dobili na uzorku adolescenata i roditelja. Analiza obuhvata nekoliko celina: Globalnu procenu porodičnog funkcionisanja, Procenu funkcionisanja porodice po pojedinim dimenzijama porodičnog života, Odnos između dve subskale u proceni porodične situacije (Skala A – procena sveukupne porodične situacije po određenoj dimenziji i Skala B – procena određene dimenzije u odnosu sa roditeljem, tj. sa adolescentom). Dimenzije porodičnog funkcionisanja na osnovu kojih su definisani indikatori za razumevanje vaspitne stvarnosti porodice u fazi porodica sa adolescentom su: porodične uloge, kontrola ponašanja, emocionalna povezanost članova porodice, način afektivnog reagovanja, komunikacija, sposobnost porodice da rešava probleme, odnos porodice prema promenama. Rezultati istraživanja pokazuju da se emocionalna povezanost članova porodice može smatrati osnovnom snagom porodice i značajnim resursom koji porodicu „drži na okupu“. Porodične uloge i odnos porodice prema promenama su dimenzije koje se procenjuju najneuspešnijim, što može voditi ka zaključku da promene koje se dešavaju u porodici u ovom periodu kao i načini reagovanja na njih mogu i treba da budu sadržaji obrazovanja namenjenog roditeljima.

Ključne reči: porodično funkcionisanje, vaspitna stvarnost porodice, adolescencija.

Uvod

U naukama o vaspitanju, porodično funkcionisanje se može posmatrati, sa jedne strane kao okvir vaspitne stvarnosti porodice, a sa druge – kao polje obrazovne intervencije u porodični sistem u cilju podrške razvoju vaspitne stvarnosti porodice (Medić, 2007). Posmatrajući ga i sa jedne i sa druge strane, mi smo odabrali da u ovom istraživanju našu pažnju usmerimo na dečju i roditeljsku procenu vaspitne stvarnosti porodice, i to u fazi porodice sa adolescentom. U našem istraživanju, vaspitni kontekst porodice smo merili preko sledećih sedam dimenzija porodičnog funkcionisanja: *Porodične uloge* – očekivani oblici ponašanja, dužnosti i odgovornosti svakog člana porodice kojima se usmerava funkcionisanje porodičnog sistema; *Kontrola ponašanja* –

⁵² Rad je nastao u okviru projekta „Modeli procenjivanja i strategije unapređivanja kvaliteta obrazovanja u Srbiji“ (broj 179060, 2011-2017), koji realizuje Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu, uz finansijsku podršku Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

⁵³ E-mail: zmilosev@f.bg.ac.rs

skup porodičnih pravila koji se odnose na različite aspekte porodičnog funkcionisanja; *Emocionalna povezanost* – afektivan odnos koji karakteriše interakciju između članova porodice; *Način afektivnog reagovanja* – karakterističan način na koji članovi porodice izražavaju svoja osećanja; *Komunikacija* – način na koji se razmenjuju informacije unutar porodice; *Sposobnost porodice da rešava probleme* – rešavanje problema na nivou kojim se održava efikasno funkcionisanje porodičnog sistema; *Odnos porodice prema promenama* – sposobnost porodice da prihvati promene koje se dešavaju u njenom funkcionisanju.

Osnovu za njihovo definisanje i razumevanje ponudio nam je MekMasterov Model porodičnog funkcionisanja (FAD Family Assessment Device, prema: Miller et al., 2000), kojem je za potrebe istraživanja dodata dimenzija – odnos porodice prema promenama. Dodatu dimenziju razumemo u kontekstu modela porodičnog funkcionisanja koji nudi Mila Goldner-Vukov (1988).

Metod

Uzorak istraživanja. Prigodni uzorak na kome je obavljeno istraživanje čine: 429 dece adolescentnog uzrasta, učenika II i III razreda srednje škole, gimnazija i srednjih stručnih škola lociranih u Gornjem Milanovcu i Beogradu i 429 roditelja te dece. Istraživanjem su obuhvaćeni deca i roditelji različitog pola, godina starosti, koja žive u različito urbanim sredinama, potiču iz porodica sa različitom strukturom, različitog materijalnog stanja. Osim ovoga, roditelji su različitog nivoa i oblasti obrazovanja, kao i radnog statusa.

Instrument istraživanja. Za potrebe istraživanja kreiran je instrument, koja se sastoji od *Skale za procenu porodičnog funkcionisanja* i *Upitnika o ličnim i porodičnim karakteristikama ispitanika*. Skala se sastoji od 14 stavki, kojima je obuhvaćeno sedam dimenzija porodičnog funkcionisanja: komunikacija, porodične uloge, emocionalna povezanost članova porodice, način afektivnog reagovanja, kontrola ponašanja, odnos porodice prema promenama, sposobnost porodice da rešava probleme. Svaka od ovih dimenzija zastupljena je sa po dve tvrdnje koje su adolescenti i roditelji procenjivali: prva tvrdnja se odnosi na procenu sveukupne porodične situacije po toj dimenziji (skala A), a druga (skala B) – na procenu te dimenzije u odnosu na roditelje (za adolescenta), tj. u odnosu na adolescenta (za roditelje). Ovakav pristup je omogućio da se *Skala za procenu porodičnog funkcionisanja* u ovom slučaju tretira kao skala koja se sastoji iz dve subskale (A i B). Uz svaku tvrdnju ponuđena je petostepena skala Likertovog tipa. Pouzdanost Skale za procenu porodičnog funkcionisanja pokazuje zadovoljavajući nivo pouzdanosti – Kronbahova alfa iznosi 0.855.

Analiza rezultata istraživanja

Osnovni nalaz o globalnoj proceni porodičnog funkcionisanja dobijen na našem uzorku pokazuje da adolescentni period u istraženim porodicama nije generisao neki vid dublje porodične razvojne krizne situacije (Tabela 1). Dobijena aritmetička sredina ($M = 3.87$) pozicionira naš uzorak ka porodicama u kojima se porodično funkcionisanje procenjuje kao zadovoljavajuće – mogu se svrstati u grupaciju u kojoj krizna situacija postoji ali ne ugrožava porodično funkcionisanje.

Tabela 1. Globalna procena porodičnog funkcionisanja

<i>Globalna procena porodičnog funkcionisanja</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>N</i>
Adolescenti	3.86	0.65	1	5	429
Roditelji	3.88	0.67	1	5	429
Ukupno	3.87				858

Podaci o tome kako su procenjivane pojedine dimenzije porodičnog funkcionisanja, mogu dati nove uvide u razumevanju adolescentne porodične situacije (Tabela 2).

Tabela 2. Procena dimenzija porodičnog funkcionisanja

<i>Dimenzije porodičnog funkcionisanja</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>rang</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Emocionalna povezanost	4.23	0.87	1	1	5
Afektivno reagovanje	4.03	0.90	2	1	5
Kontrola	4.03	1.016	3	1	5
Komunikacija	4.00	0.89	4	1	5
Rešavanje problema	3.79	0.88	5	1	5
Uloge	3.54	0.89	6	1	5
Reagovanje na promene	3.47	0.99	7	1	5

Prosečne vrednosti dobijene za pojedine dimenzije porodičnog funkcionisanja ne izdvajaju dimenzije koje posebno otkrivaju krizne tačke porodičnog funkcionisanja. Ali, gruba klasifikacija dobijenih vrednosti pokazuje da prve četiri dimenzije: emocionalna povezanost, afektivno reagovanje, kontrola i komunikacija jesu planovi funkcionisanja porodice koji nisu izvorište krizne situacije u porodici. Umereno izražena krizna situacija prisutna je i evidentira se u rešavanju problema, raspodeli uloga i načinu reagovanja na promene. Reagovanje na promene je plan porodičnog funkcionisanja gde je porodica najmanje uspešna, a upravo on predstavlja kritičan razvojni zadatak porodice u svakoj etapi njenog razvoja – u adolescentnom periodu razvoja porodice posebno.

Kako je već opisano, sumarna skala sastoji se od dve subskale: A) skale kojom se procenjuje porodično funkcionisanje svih članova porodice i B) skale kojom se procenjuje funkcionisanje u odnosu sa roditeljima/adolescentom. Kako se iz tabelarnog prikaza može videti (Tabela 3) uspešnost funkcionisanja svih članova porodice (A) i funkcionisanje sa roditeljima/adolescentom (B) različito se procenjuje.

Tabela 3. Razlike u proceni pojedinih dimenzija porodičnog života između dece i roditelja

Dimenzije porodičnog funkcionisanja	Ispitanik						ANOVA	
	Deca			Roditelji			F	p
	M	SD	rang	M	SD	rang		
A Emocionalna povezanost – svi članovi	4.28	1.05	1	4.41	1.09	1	4.55	.033
A Komunikacija – svi članovi	4.10	.90	2	4.27	.88	2	8.00	.005
A Kontrola – svi članovi	4.10	.99	3	4.10	.85	4	10.38	.001
A Reagovanje na promene – svi članovi	4.10	1.19	4	4.10	1.25	5		
A Rešavanje problema – svi članovi	4.05	1.04	5	4.02	.98	6		
A Afektivno reagovanje – svi članovi	3.95	1.29	6	4.18	1.34	3		
A Uloge – svi članovi	3.90	1.04	7	3.87	1.09	7	6.74	.010
	4.07	1.07		4.13	1.06			
B Emocionalna povezanost – roditelj/adolescent	4.23	1.20	1	4.01	1.16	1		
B Afektivno reagovanje – roditelj/adolescent	4.04	1.07	2	3.92	1.05	3		
B Kontrola – roditelj/adolescent	3.95	1.47	3	3.96	1.50	2		
B Komunikacija – roditelj/adolescent	3.88	1.21	4	3.76	1.23	4		
B Rešavanje problema – roditelj/adolescent	3.54	1.24	5	3.54	1.27	5		
B Uloge – roditelj/adolescent	3.25	1.12	6	3.15	1.14	6		
B Reagovanje na promene – roditelj/adolescent	2.72	.95	7	2.97	.98	7	5.69	.017
	3.66	1.18		3.61	1.19			

Poredeći rezultate aritmetičkih sredina za jednu i za drugu skalu, vidimo da se aritmetička sredina dobijena za skalu A i kod dece ($M = 4.07$) i kod roditelja ($M = 4.13$) kreće u zoni grupe koja ne prepoznaje kriznu situaciju u porodičnom funkcionisanju. Niže vrednosti aritmetičkih sredina dobijenih za procenu funkcionisanja sa roditeljem/adolescentom (skala B) u zoni je izražene krize ($M = 3.66$ i $M = 3.61$) ali umerenog karaktera, što ukazuje na moguće teškoće u porodičnom funkcionisanju. Za potrebe ovog rada, istraživačku pažnju ćemo usmeriti na rezultate koji su na vrhu i začelju subskala.

Nesporna je činjenica da je emocionalna povezanost kako svih članova porodice (skala A) tako i adolescenta sa roditeljem (i roditelja sa adolescentom) zauzela prvi rang u oba slučaja. Upravo kod ove dimenzije porodičnog funkcionisanja postoje statistički značajne razlike između dečjih i roditeljskih procena: roditelji emocionalnu povezanost i bliskost svih članova (A) porodice procenjuju uspešnijom nego što to čine deca ($F = 4.55$, $p = .033$). Statistički značajna razlika u proceni ove dimenzije između dece i roditelja pojavila se i na skali B, ali „u korist“ dece – naime, deca su zadovoljnija stepenom bliskosti koji imaju sa roditeljima, nego što su to roditelji ($F = 6.74$, $p = .010$). Uloge kao dimenzija preko koje je merena uspešnost porodičnog funkcionisanja u obe subskale zauzimaju poslednje mesto (skala A – poslednje sedmo mesto i kod dece i kod roditelja, i pretposlednje, šesto mesto i kod dece i kod roditelja – skala B). Izrazito uočljiv rezultat, koji može dati razlog za brigu o sposobnosti porodice da uspešno funkcioniše u adolescentnom periodu razvoja deteta, jeste niska srednja vrednost ($M = 2.72$ i $M = 2.97$) i sedmo mesto na skali B za dimenziju reagovanja na promene u porodičnom životu. Adekvatno reagovanje na promene kao osnovni adaptivni mehanizam reagovanja na razvojne krizne porodične situacije procenjen je alarmantno neuspešnim, i upravo kod ove dimenzije u skali B) pokazale su se statistički značajne razlike između dečjih i roditeljskih procena – deca su manje zadovoljna načinom na koji roditelji reaguju na promene koje se dešavaju u porodici ($F = 5.69$, $p = .017$).

Zaključna razmatranja

Činjenica da je emocionalna povezanost kako svih članova porodice tako i adolescenta sa roditeljem (i roditelja sa adolescentom) zauzela prvi rang u oba slučaja, govori u prilog tome da međusobna bliskost članova porodice i intergeneracijska bliskost sa decom adolescentnog uzrasta jeste dimenzija koja se procenjuje uspešnom, a mogla bi se postaviti hipoteza da je emocionalna bliskost osnovna snaga porodice i kao takav krupan i značajan resurs koji porodicu drži na okupu. Uloge predstavljaju podjednako izvor teškoća bilo da se posmatra raspodela uloga svih članova porodice ili ostvarivanje uloga dodeljenih adolescentu ili roditelju. Nizak skor dobijen u proceni spremnosti da se adekvatno reaguje na promene koje nosi proces razvoja porodice i očigledno razumevanje ključnog zadatka porodice u periodu razvoja kada su deca adolescentnog uzrasta, uverava nas u ispravnost toga da promene koje se dešavaju u porodici u ovom periodu kao i načini reagovanja na njih mogu i treba da budu sadržaji obrazovanja namenjenog roditeljima za uspešno funkcionisanje porodice u adolescentnom periodu deteta.

Vaspitna funkcija porodice ostvaruje se kao posebna delatnost. Ali, osim delatnosti vaspitanja, vaspitanje dece ostvaruje se i sveukupnim porodičnim životom, stvarnošću vaspitnog konteksta u kom deca odrastaju, a koji čine svi elementi porodičnog života – i uloge i struktura, komunikacija, emocionalna podrška, moć, organizacija... Oni ne moraju biti vidljivi, pa ni celishodni, namerni, planirani, ali vaspitanje u porodici čine integralnim.

Porodica, više nego namernim vaspitnim postupcima roditelja, vaspitava totalitetom života u njoj. U društvenom poretku, njegovoj strukturi, funkcionisanju, reprodukovanju i razvoju, porodici je delegirano da vaspitava mlade generacije i uvodi ih u društveni život. Nekada je ona tu funkciju obavljala u potpunosti i u celosti. Danas ima «pomagače» ili su značajni sadržaji iz te funkcije preneti na druge. Ali, u toj funkciji ostaje ono što drugi ne mogu da urade, a što proizilazi iz specifičnosti porodice kao ljudske zajednice koja poseduje svoje mehanizme života i organizacije, koji su ključni alati za razvoj ljudskog bića. Posredovanje slike sveta i njegovog značenja kroz razvoj jezika i sticanje svesti o sebi moguće je jedino u kontekstu emocionalno-obojenog polja učenja, afektivne razmene deteta i «značajnog drugog» koje učenje čine mogućim (Medić, 1993). Otuda se odgovornost istraživača u naukama o vaspitanju vidi kako u istraživanju porodičnog života kao vaspitnog konteksta, razumevanjem različitih dimenzija porodičnog funkcionisanja, tako i u istraživanju moći i uticaja obrazovne intervencije u porodični sistem u cilju podrške unapređenju kvaliteta porodičnog života.

Literatura

Goldner-Vukov, M. (1988). *Porodica u krizi*. Beograd-Zagreb: Medicinska knjiga.

Medić, S. (1993). *Obrazovanje i socijalizacija odraslih*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Medić, S. (2007). Teorija porodičnog vaspitanja – tačke ukrštanja na putu razvoja pedagogije i andragogije. U: Alibabić, Š. i Pejatović, A. (ur.), *Andragogija na početku trećeg milenijuma* (str. 223-237). Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Miller, I. W., Ryan, E. C., Keitner, G. I., Bishop, D. S. & Epstein, N. B. (2000). The McMaster Approach to Families: theory, assessment, treatment and research. *Journal of Family Therapy*, 22 (2), 168-189.

Indeks ključnih reči u saopštenjima

A

adolescencija	121
Agenda 21	77
aktivnosti u slobodno vreme.....	150

C

celoživotno učenje	66
cilj i zadaci obrazovanja i vaspitanja	2

D

dečja participacija	88
dečji vrtić.....	33
dekontekstualizacija	174
dete	26
detinjstvo	26, 200
dijalog	111
dimenzije kvaliteta	50
dobrobit deteta.....	117
dogma	94

E

emancipacija.....	19
engleski jezik.....	94

F

fokus grupe	133
funkcija škole	10

H

habitus.....	33
--------------	----

I

implicitna pedagogija	40
informaciono-komunikacione tehnologije.....	195
institucionalizacija.....	200
integrativni pristup	77
intelektualno vaspitanje.....	83
iskustvo.....	174
istraživanje praktičara	105, 155
izazovi savremenog doba	19

J

jedinstven vaspitno-obrazovni proces	2
--	---

K

kompetencije nastavnika.....	168
komunikacija.....	205
konsultovanje	133
kontekst.....	44
kontekst škole	83
kontekst za učenje	105
ko-regulisano učenje	105
korelati saradnje roditelja i vaspitača	127
kultura	185
kultura i struktura ustanove	33
kultura vrtića	117

L

lažne vesti.....	190
------------------	-----

M

maloletni prestupnik.....	71
maloletnički zatvor	71
marketinški model	133
masovni mediji.....	190
mašta	174
metafora spirografa	111
metodologija istraživanja.....	60
model demokratskog eksperimentalizma	133
mogućnosti vaspitanja.....	40
muzej	185

N

nastava.....	44
nastava ekološkog vaspitanja.....	77
nastavni plan i program.....	77
neformalno učenje.....	185

O

obrazovanje	2, 10, 66, 71
obrazovna politika.....	77
odnos vaspitanja i društva.....	19
odnosi.....	117
odnosi u učionici	105
odraslo doba.....	66
odrastanje u savremenom društvenom kontekstu	200

P

participacija	33, 94, 185
participacija roditelja	133
participativno učenje	88
partnerstvo	138
pedagog	44, 138
pedagogija	19, 60
perspektiva učenika	105
položaj	33
porodica	56, 121, 138
porodično funkcionisanje	121
post-istina	94
poststrukturalizam	179
praksa dečjeg vrtića	88
praksa vaspitanja	26
predškolska ustanova	127
predškolsko vaspitanje i obrazovanje	50
prevencija nasilja	168
preventivne i interventne aktivnosti	168
primer programa	105, 145
problemska nastava	83
proces planiranja	195
profesionalna orijentacija	145
promena	179

R

razumevanje različitih perspektiva	50
razvoj kognitivnih kapaciteta učenika	83
refleksija	94
roditelji	127
roditeljska kontrola	205
roditeljstvo	205

S

sadržaj slobodnog vremena	150
saradnja	56, 117, 138
saradnja roditelja i vaspitača	127
slika o detetu	88
slobodno vreme	150, 161

socijalne mreže	190, 205
sociometrijski status učenika	100
Strategija razvoja obrazovanja u Srbiji	2
svakodnevni život	40
škola	10, 56
škola kao vaspitna institucija	2
škola kao zajednica koja uči	44
školske sekcije	155

T

teorije kompleksnosti	179
transformacija vaspitanja	174

U

učenici osnovne škole	161
učenici sa teškoćama u početnom opismenjavanju	100
učenici srednje škole	155

V

vannastavne aktivnosti	155
vaspitač	138
vaspitači	127, 195
vaspitanje	2, 10, 19, 26, 40, 44, 56, 66, 71, 111, 150, 161, 179, 190
vaspitanje igrom i umetnošću	174, 179
vaspitna funkcija osnovne škole	145
vaspitna funkcija porodice	56
vaspitna stvarnost porodice	121
vaspitno-obrazovni rad	195
Vićentije Rakić	179
vrednosti	50
vrste istraživanja	60
vršnjačko nasilje	168

Z

zajednica koja uči	117
zajednica prakse	33
zajednica u vrtiću	117
zavodske vaspitne mere	71

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

37.018.1/2(082)(0.034.2)

371(082)(0.034.2)

НАЦИОНАЛНИ научни скуп Сусрети педагога (2017 ; Београд)

VasPITANJE danas [Електронски извор] : зборник радова / Nacionalni naučni skup Susreti pedagoga, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu 29. i 30. septembar 2017. ; [urednici Milan Stančić, Aleksandar Tadić, Tamara Nikolić Maksić]. - Beograd : Filozofski fakultet Univerziteta, Institut za pedagogiju i andragogiju : Pedagoško društvo Srbije, 2017 (Beograd : Pedagoško društvo Srbije). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : tekst ; 12 cm

Sistemska zahteva: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Bibliografija uz svaki rad.

ISBN 978-86-80712-09-3 (IZPIA)

a) Васпитање - Зборници b) Образовање - Зборници

COBISS.SR-ID 246136332